

Izhaja 1. in 15. dne
vsakega meseca.
Rokopisi ne vračajo se.

Časopis zabavi i poduku.

Stoji na leto:
redom po 5 forintov,
izjemom po 3 forinte.

Štev. 21.

V Mariboru 1. novembra 1875.

Tečaj IV.

Pregled. Poezije: Milih pokojnikov dan. Prijateljem. Iz Mirza-Šafija. — Malomeška prigodbica. — Michel Angelo Buonarroti. — Ustanek Srbov l. 1804 pod Črnim Jurijem. — Gozd. — Na vernih duš. — Književni ogled. — Listnica. —

Milih pokojnikov dan.

P. D.

Zvonovi resno, čuj, pojó,
Obók nebesni vidi se temán,
Zemljá praznuje in nebó
Pokojnih dan.

Otóžen dnes je vsak obráz,
In rósne mnogotére so oči,
V srcé pa nam šepeče glas:
Prah boš i ti!

Molčé se množica podá
Na tihi kraj, premnogim srcem svet;
Tam z dragimi jih moč duhá
Edini spet.

I jaz mej ljúdstvo se vrstim,
Morilna bol ker dnes mi v prsih tli;
Dva gróba videti želim,
Ki tú jih ní.

Oh, daleč spávata obá,
Na koja misel mi izvablja jok;
Za njiju sveti grob ne zna
Ubóg otrók.

V kapelico mrtvaško jaz
Siróta zapuščéna pobežim,
Da tamo si zvedím obráz,
Se tam vmirim.

Prijateljem.

J. Cimperman.

„The desire of my heart is, to lie down
in my mother's lap and be at peace.“
Rob. Burns.

Ko ležal bodem na mrtvaškem prti,
Skrbite, da ne bo krog méne jóka,
Srcé naj vaše žalosti ne póka,
Ker bodo težki moji lanci strti.

Če so mornárju upi vsi podrti,
Če luč nobéna nébnega obóka
Ne kaže mu zavétija, otóka:
Osódi vdá se, ne bojéč se smrti.

Jaz na galéjo sem trdó priklenjen,
In gróm in blisk razgrajata nad máno,
Rešitve up iz sêrca mi je vplenjen.

Sè smrtijo borénje bo prestano
In v gróbi méni pókoj je odmenjen,
Ki bo sladák, kedár bo vse končano.

Iz Mirza-Šafija.

R.

Kdor nikdár v življenju ljubil ní,
Kot potočič v pesku se vsuši,
Ki do mórja pravi pót zgreši,
Kamor voda sleherna hiti.

Malomeška prigodbica.

Spisal Ogrinec.

(Dalje.)

Pozno že vleže se, pa nje misli na neznane nasledke po izdani njeni skrivnosti ne dadó jej niti za trenotek zaspati. Prvi jutranji pev petelinov, ki toliko ljudem pač naznanja, da se raja nov, srečnejši dan, prodre vbogi Majdi kakor oster nož v srce. Zdaj in zdaj bode dan, strašni dan! O da bi ne učakala ga! Rajši bi bila kar mrtva!

Toda dan hitro narašča, in neizogibljiva gotovost, da kmalu, kmalu utegne očetu stati pred očmi, to njeni dušni obupnosti navdihne nasproten pravec. Vpraša se: ali nij pač le sama kriva vsega gorjá, ki ima priti čez njo? Ali mari nij opravičen srd njenih starišev, ki gotovo le v skrbeh za nje blagor nasprotjujejo njenemu samolastnemu ravnanju? Da, ona je zadolžila njih gnjev, zakaj bi tudi ne hotela ga trpeti, kakoršnega je zaslužila?

S takimi premenjenimi nazori, dosti pogumna vstane, pripravljena na vse; zgodneje, kakor drugekrat ide na svoje jutranje delo: kave pripravljat za domače. Skrbno, kakor še nikoli pazi danes, da bi ž njo kar najbolje pogočila očetu. Sam je v hiši, ko mu jo prinese in prijazno voščeč mu dobro jutro postavi jo pred njega. Oče se vsede, začne zajtrkovati in — molči, ako ravno se Majda nalašč mudi v hiši, da bi prej že konec bil neizogibljivemu gnjevu.

Ali oče molči! Pretečeta tako še dva dni, da oče molči. In baš to molčanje je, katero Majdo neprimerno huje boli, kakor, ko bi jo bil poprijel z najostrejšimi besedami.

Skoraj oveseli se torej, ko oče tretjega dne potem po nekem oprávkú nanadoma stopi k njej v zgornjo sobo in po malo ovinkih nagovori:

„Dekle, lepo veselje mi delaš! Ali te nij sram, da se pečaš s takimi pisači, ki toliko nimajo svojega, kar se jim črnega prijema ob pero! Lehko, lahko se ti rogajo ljudje — pa sramota pada le ná-te. Ako bi ti hotela pamet imeti, lahko bi se ti človek dobil, ki bi kaj imel, kaj veljal; in če ne, imam za vsakega svojih otrok uže toliko, da hudo godilo se ne bode nobenemu! To pa si le iz glave izbij: jaz nijsem celo svoje življenje krajcerjev hranil, da bi jih na stare dni zavoljo vaših bedarij beračem pometal v pest! Sej pravim, tisto proketo budanje po takih bukvah mešajo vam ženskam možgane! Ali to rečem: otroci, kakor si boste postljali, tako boste ležali — družega nič!“

Majda na vse to očitovanje nij imela družega odgovora, ko vroče solze. Ko je bilo če odšel, bilo jej je, kakor bi se jej težek kamen odvalil s srca, a to samo za prvo trenotje. Brž potem sprevidi, da njeno stanje je zdaj hujše, ko kedaj poprej. Čuti se na osodepolnem razpotju. Kamor bi krenila, zeva jej grozno brezdnó nasproti. Vbogati svojega dobrega očeta, ali zatajiti nadaljno ljubezen — za prvo ali za drugo mora se odločiti!

V tej stiski jej pride Belanovo pismo v roke.

„Ljubljena Majda! — Misliti si morem, koliko bridkosti pač moraš trpeti zavoljo mene; pa prepričan sem po polnem, da zato ne boš vpešala v ljubezni do mene, ki te pustiti, ki te nehati ljubiti nikoli ne morem. Moj sklep je storjen: sprejel sem boljšo službo, ki se mi ponuja v Ljubljani. Prizadevati si hočem na vso moč, da si z natančno marljivostjo

v uradovanju pridobim svojih predstojnikov spoštovanje in opravičenje do dostojnejše službe, do take, kakoršna mi bode odstranila zapreke do tebe. — Jutre že odidem od tod, s težkim, težkim pač srcem in vendar tudi tolažeč se, da moj odhod mora nama obema le blagonosen biti za sedaj. Bodi zdrava, bodi zvesta svojemu — Belanu.“

Prišla je ljuba pomlad. Hribje in doline stojé spet v nadepolnem zelenju. Cvetje blišči in duhti. Blagodejne sape prevevajo ublaženo ozračje in v radosti poji se vse, kar leze in grede. Celo hromi starec, ki z eno nogo švepa že v grob, lazi venkaj na trato, blažit svoje mrtvoudno telo, in dobrodejno oživljeno nosi nazaj.

V mestecu pa stoji lepa, premožna hiša — kakor da bi jej nad slemenom nepremakljivo ležala zamolkla, jesenska megla. Noben blažeč žarek pomladanski ne seza skozi trdo ostenje, da bi rahljaj in ogreval mrzla srca nositeljem njenega slavnega imena. Pusta in čemerna resnost in trpka nezadovoljnost vsem leži na obrazu. —

Nad oknom si lastovičin par znaša gnezdo in sladko žgoli in se radostno grli v razkošju ljubezenskem; — za stekli sedeva pa Majda, žalostna, žalostna! Njene rosne oči tožno pogledujejo venkaj na ulico; ali njega, ki bi edini še mogel razvedriti jej dušo, nij ga od nikoder več! Tam v beli Ljubljani prebiva pet mesecev že ločen od nje. Samo drobni lističi njegovi jej pričajo še, da živi, da misli na njo, da jo ljubi zvesto. Sej je tudi ona njemu prisegla, da raje pretrpi, raje žrtvuje vse, kakor da bi njega pustila.

Stariši njeni pričakovaje, da tek časa bode gotovo stopil njeno nesrečno strast do oddaljenega Belana, pazijo preskrbno, da bi Majda tudi pismeno ne prišla ž njim v najmanjo dotiko. Njih stara, za vse porabljava dekla, mora kot zanesljiva čuvajka celo prenočevati v Majdini sobi. Ali v tem, ko ona že dremaje sanja morebiti o prežalecih na njeno, zdaj zarjavelo že devištvo, kleči Majda ob slanjaču, na katerem jej svečica rahlo obseva odprto knjigo molitveno. Preko te pak jej leži bel listič, na katerega svinčnik v trosoči se jej roci bilježi njenega hrepenečega srca čutila — Belanu namenjena.

V tacih težavah je Majda že pet mesecev bridko borila se za svojo ljubezen. V tem je prišel predpust, tolikim mladim dekletom na radost največjo, njej pa, — česar je davno že bala se — na najhujšo stisko. Izpolnila je namreč zdaj osemnajsto leto, in snubci so jeli oglašati se. Mnogi, vzlasti bogatejši so njenim starišem po godu. Zato jej o mnogih prilikah prigovarjajo, naj voli in izbere si katerega; češ, da čas za možitev ženski kmalu poteče, da marsikatera, ki le preveč izbira, na zadnje dobi izbirek, ter da stopati v zakon velja le po pravilih razuma, ne pa varljivem beganju srca. Ali na vsa ta dobro hoteča opominjevanja Majda navadno molči, k večemu da se oproščuje s tem, da ona sedaj ne čuti še čisto nobenega nagnenja do možitve. Zdi se jej celo, pravi da najsrečnejše živela bi v samostanu.

Na take njene ugovore je stariši ne nadlegujejo dalje, tem menj, ker si ne morejo tajiti, da svobodna volitev vendar še najbolj utegne pospeševati zadovoljnost v zakonu, in ker z obzirom na odlično doto hčerino vendar še pričakujejo, da popraša kak snubec prav po njihovem vzoru. In to se zares kmalu dogodi. Neki znan trgovec z lesom, ki je vsaj na videz kazal in zdel se vrlo podkovanega, vstanovi se za

dálje časa v njihovi hiši. V kratkem časi dá ta novi gost po vsem svojem vedenju že spoznavati, da mu je Majda po godu, in nekega večera v pogovoru z očetom na ravnost naznani svoje resne misli na njo. Oče je očevidno vesel te njegove objave ter mu za prvo obljubi, da hoče najprej sam o tej zadevi govoriti s hčerjo.

„Majda!“ nagovori jo precej družega dne, „ti veš, da premorem toliko, da bi vsak mojih otrok lahko do smrti in dobro živel pod svojo streho. Fantje, mislim, naj bi poženili se tu na biše v mestu. Dekleta pa — kakor hočete! Na vsako je tudi še svoj prostor, če hoče ostati doma. Vendar, menim, da, ako pride človek po volji, in praša, slišati je lepše, da se dekle dobro in trdno omoži, kakor da bi večni čas samotarila tako tja v en dan. Tak človek — poslušaj me le, sej stori pa kakor ti drago! — tak človek, ki je mož, da bi vesela ga bila ti in jaz, tak je zdaj tu in vzame te. Na njem je vse, kar si dekle, ki se misli možiti kedaj, le želeči more o ženinu. Veljaven, čeden, čvrst in možat! Poznaš ga, našega gosta. On je, ki bi bil — vse drugo je megla in slepo sanjarstvo. Zato, če misliš kedaj — zdaj je čas! Reci, pa bo! Kesati, to vem, ne bo se ti treba nikoli, in moja želja in njena, ki ti hočeva le dobra, bo tudi izpolnjena.“

Majda je zvesto poslušala vse to govorjenje. Velika resnost, ki jej je počivala na obrazu, pričala je, da besede očetove jej globoko sezajo v srce. In vendar na konci nij vedela, kaj bi odgovorila. Ker se oče vedno še mudi pri njej, kakor bi pričakoval odgovora, reče Majda, da bi se vsaj nekoliko oprostila te hude zadrege, samo te kratke besede: „Malo časa bi vendar še rada, da si dobro premislim.“

Na to odide oče. Ali Majda najmanje ne pomišlja, ali bi, ali ne bi vzela tega priporočenega snubca; ker da ga neče pa da hoteti ga ne bode nikoli mogla, to vé po polnem, določno. Ona premišlja marveč, kako bi najshodnejše ognila se tega nadležnega snubca, o katerem se more drugače soditi, da le zavoljo odlične dote njene poprašuje po njej. Druge pomoči ne najde, kakor, da bode skrbno ogibala se ga in kar najhladnokrvnejše občevala ž njim, kedar bode prilika sileča.

Tako njeno obnašanje kmalu pokaže zaželjeni vspeh. Snubec, vidé, da Majda mu ne privošči nobenega prijaznega očesa, začne se odtegovati in kmalu potem vidno nevoljen zapusti hišo. Zdaj bi Majdino srce poskakovalo od radosti; toda njen zmagonosni boj je vršil se preko srca očetovega! Le-ta, v svesti si, da le hčerino preziranje je odgnalo mu preugodnega zeta, postal je silno nevoljen. Očitati jej sicer neče žale besedice, ali njegovo trdo molčanje in čemerno obličje resneje dirata Majdo, kakor najhujše njegove besede.

V takem nestrpljivem stanju mora tedaj Majda razun mlajše sestre zapuščena in prezirana od vseh svojih živeti in tiho trpeti ter skoraj brez najmanjšega upanja, da se kedaj vresničijo njene edine želje pričakovati, kaj jej osódi neznana bodočnost.

V tem, ko je v Majdinega očeta hiši tako na tihem tléla iskra razpora družinskega, jeli so čedalje nevarnejši oblaki od severa in juga gnati se nad Avstrijo. Bilo je koncem pomladi 1866 l., ko je vse križem jelo vreti v naši nesrečni državi. Mladenči, poklicani pod orožje, hiteli so od vseh strani na obrambo; večina njih s krvavečim srcem poslovivši se od svojih žalujočih ljubih, manjina pa veselo in z

radostnim upanjem, na bojišču priboriti si slave in po njej pravico do višjih stopinj v službah državnih.

Med zadnjimi bil je tudi Majdin izvoljenec, Belan. Sprevidevši, da njegovo pusto službovanje mu še na leta in leta ne kaže tiste napredne stópinje, katera bi mu omogočila zakon z ljubljeno Majdo, in poln junaškega ognja za javno odlikovanje, ne strpi več v tem mikalnem in obetajočem času. Hitro je odločen, ali umreti ali pa na krvavem bojišču priboriti si nevesto.

Necega dne torej Majda prejme pismo, v katerem jej Belan na kratko obznani svojo določno namero. Konečno jo gorko prosi, naj mu ona za gotovo privošči sestanek na določenem jej mestu, da bode pred odhodom vsaj enkrat še gledal jej v oči.

Majda se smrtno prestraši tega njegovega naznanila. Zdi se jej kar, da na tem listu podpisana je Belanova smrt. Da, izpolnila mu bode njegovo željo! Videti ga hoče, pa le za boga prositi ga, naj odjenja od te nesrečne misli.

Tretjega dne potem je že mračilo se, ko je Majda že davno na mestu z obupanim srcem pričakovala svojega ljubljenca. Bilo je to ne daleč izvan mesta na prijaznem holmcu, kjer je Majda že večkrat poprej sešla se ž njim, ter pogovarjala se o lepših dnevih prihodnjih. Najlepše, najmilejše in nepozabljive trenutke svojega življenja doživela je tu, na tem milem jej sestajališču!

Ali kako vse drugače, kako tesno je tukaj danes jej pri srcu! Dozdeva se jej, kakor da bivana sodišču, kjer jej pojde za življenje ali smrt. Rada bi, da bi ljubi stal že pred njo, in vendar strepetava na celem životu, ako se najmanja stvarica zagiblje okolo nje. Večerni vetrec rahlo šumi in šepče po listju košate lipe, a njej — kakor bi črepi v zvonovih škripaje majali se na mrtvaško zvonjenje. Tam za Ljubljano — zarja večerna prekrasno opasuje obzorje za solncem; a njej — kakor polito s krvjo tako rudeče!

Na enkrat, kakor priletel na krilih stoji Belan pred njo. Majda hitro vstane s klopice pa skoraj omedlela se vjame njemu v naročje.

„Moj J . . . , moj dragi!“ vzklikne oklenivši se ga „jeli, da ne pojdeš v vojsko!? O reci in potolaži ne! Reši me te smrtné bojazni!“

Dalje ne more govoriti. A zaihti glasno, in solze jej tekó ob močno utripajočem srcu Belanovem, solze od veselja in nepopisljive ginjenosti! Tolika njena ljubezen in tako navadno izražena orahlja srce tudi Belanu tako, da na mah nij v stanu spregovoriti besede. Stoprv, ko po nekoliko trenutkih premaga prvi utis, pravi jej globoko ginjen:

„Potolaži se, potolaži ljubljena moja —“

„O jeli, ti me hočeš vbogati?“ meni Majda, in jasna radost zaziblje se jej po solznem obličju.

„Majda! Majda!“ vsklikne Belan. Da, zá-te storil bi vse, pretrpel bi vse, tako te ljubim! In baš zato, vidiš, imam samo eno pot, katera mi kaže tebe doseči v svojo vlast. Edina ta pot, častna je pot boja in junaštva. Misel na tebe, ta me bode vodila in navduševala, in sveti čut do tebe bode me varoval.“ —

„Ah, ali ti vendar utegneš ponesrečiti!“ vzdihne Majda na enkrat spet užaljena.

(Konec prih.)

Michel Angelo Buonarroti.

M. Vambergar.

(Konec.)

Še ena goreča želja porodi se v duši papeževi, in on jo razodene mojstru. Rad bi namreč videl na glavni steni v Sikstovi kapeli živo predočen sodnji dan (universale giudizio). Pavel III. utolaži sorodnika Julija II., kateri so umetnika tožili, ker še nadgrobja dovršil nij, samo da izdela sodnji dan. Polnih 8 let izdeloval je Buonarotti to orjaško delo, katero ima nad 300 obrazov, in ko je bilo o božiču l. 1541. odkrito, poviševalo je zopet slavo umetnikovo.

Orjaška slika deli se na 11 različnih grup, in najdovršenejši del je dolnja polovica. Tukaj predstavlja slikar „dan srda“. Sin človeški prihaja, ali ne kot odrešitelj, nego kot oster sodnik, v strahovitem veličanstvu. Celo Marijo trepečo pri pogledu svojega sina, ter svoje oči obrača k blaženim, da se v njih ogledu ohrabri. Krog obeh sedê na prestolih sveti očetje, apostoli, proroki in mučeniki, kateri kažejo mučeniško orodje. Pod Kristom trobentajo angeli nazznanjajê dan sodbe. Mrtvi vstajajo, ali večidel v podobi vkovanih jetnikov. Blaženi se vzdigujejo, in čem so više, tem svobodneje dišô. Pod njimi je Dante, pevec paradiža in pekla, ta silni in velikanski duh. Michel Angelo je ono, kar Dante v barvah, Dante pa Michel Angelo v verzih. Stariši objemajo svoje otroke in prijatelji se prijateljêv oklepajo. Grozen pa je pogled prokletih! Sploh je imel Michel Angelo več talenta k predstavljanju strahovitosti, nego rajskih ugodnosti, ktero nadarjenost je najjasneje v trumah prokletih na tej sliki pokazal. Tu je cela lestvica strašnih čustev izražena: težava, britkost, stiska, groza, strah, togota, obup, — ali vse to kaže se očesu nekako veličastveno. Človeku se zdi, da se je Michel Angelo baš v strašnostih srečnega čutil. Vsakemu ostane pogled te slike nepozabljen in znotranji strah pretresuje opazovalca zavoljo strašne predstave te sodbe. Slikar je tukaj pač brez dvoma do krajne meje svoje umetnosti segel.

Smrt Galla, ki je bil stavbarski mojster, pokliče Michel Angela l. 1546 tudi na polje arhitekture. Papež mu je namreč predal vodstvo pri zidanju cerkve sv. Petra, da-si se je Michel Angelo močno branil. Staro cerkev sv. Petra je vže čas tako bil zgolodal, da bi jo bil lahko prvi potres razrušil. Zategadel odloči papež Julij II., „magnarum semper molium avidus“, da se razdere ter nova veličastnejša na onem mestu stavi. Bramante, ki je bil takrat kot prvi stavitelj na glasu, predloži papežu načrt nove cerkve, katera bi poviševala velikost papeževega imena in veličanstvo prvega apostola. Papež se je navdušil za načrt, in ker je strastno na zidanje hrepenel, razdejala se je vzlic vsemu ugovarjanju kardinalov stara bazilika, 15. aprila l. 1507. pa se je temelj cerkvi položil. Papež je dal prenašlo zidati in skoro so se pokazali nevarni razpoki. Bramante med tem delom umre in ono pride v druge roke, dokler leta 1547. vodstvo stavljenja 75letnemu Michel Angelu poveri. Angelo popravi osnovni načrt in dovrši v 14 dneh svoj model, ki je le 25 tolarjev veljal, med tem ko je Gallo več let neki model za 4000 tolarjev delal. Samo svobodne roke si je Michel Angelo želel, in papež ga je moral pooblastiti, da sme svobodno delati po svoji volji, razdirati, dodajati, prenašati, kakor mu

bode ljubo. Celo stavbeni ured moral je biti njemu pokoren. Zato je pa tudi Michel Angelo obljubil, da bode zidanje brez vsega plačila ravnal, takó da je 17 let temu delu žrtvoval, a vse darove odvrčal, ki so mu jih papeži ponujali. On je videl, da so glavni stebri Bramantovi preslabi; te je nadomestil z močnejšimi; dalje je zapazil, da je po načrtu Gallovem znotranjost pretemna; i to je popravil. Zidanje te cerkve je pač večni spominek Angelove slave; Burckhardt pravi: „I tu je vidna umetnikova veličina, namreč v razmerah stavbe, katerih nikjer nij s starinskih gradin snel, nego iz svoje glave vstvaril, kakor se mu je gledê svrhe potrebno zdelo. Prva njegova misel nikdar nij bila izdelanje posamesnostij, tudi ne vkupne sostave, nego primera temnih in svetlih delov, več ali menj proti znotranjosti ali zunanosti stoječih skupin, ozir na zgornje in spodnje, srednje in krajne strani. On je računar v velikem; od podrobnosti ne tirja več, nego da se dovolj rezko vidijo.“

Delo je orjaški napredovalo; Pavel III. je videl še pred smrtijo zunanji obris bazilike. Ko je Julij III. zasel papeško stolico, mislili so zavidniki, da je zdaj zgođen čas, Michel Angela podkopati. Ali črni njih nameni niso se izpolnili, ker Julij III. je, kakor Pavel III. vse zaupal velikemu umetniku, kateremu je vsaki papež prvo oblast potrdil. Kako so zavidniki Michel Angela zalezovali, dokazuje najbolj njegov lasti izrek: „Ko bi mogel od jeze umreti, bil bi uže zdavna mrtev.“ On je med tem nadaljeval velikansko delo, ne ozirajê se na zvijače podlih zavidnikov, tudi ne na vabljuje darove svojih čestiteljev. Zastonj mu je nudil vojvoda florentinski sijajnosti, zastonj so ga klicale Benetke in Ferrara, zastonj mu je Francija obečavala 3000 tolarjev letne plače; on je vztrajal ter izdeloval strastno svoje početo velikansko delo. —

Poleg vsega tega bilo je še mnogo drugih del treba, koja je Michel Angelo dovršil, da-si je za vsako bila vsa človeška moč enega navadnega življenja potrebna. Tako na primer krasno in primerno urejevanje kapitola, kakor je zdaj, zidanje palače Farnese in popravljanje Toro Farnese. Znamenito je, da so Glykonovemu Herkulu manjkale kosti; ali Michel Angelo je izumil načrt, po katerem se je temu odpomoglo. L. 1560. pa so bile prave prvotne kosti najdene, in ko so jih primerili z novimi, pokazalo se je, da so nove mnogo lepše in pristojnejše. Tudi pri ukrepljenju mesta Rima je Michel Angelo neotrudljivo delal, in gotovo nij se čuditi, da so mu pri tej orjaški delavnosti in bučelični marljivosti v časih opešale dušne in telesne moči, katere si je pa on edino v samoti krepil. Tako je l. 1556. v poletske gore k puščavnikom zbežal in ko se je povrnil, rekel je: „Resnično, le v gojzdih stanuje mir.“ Veselje in radost njegovih prostih ur bila sta biblija in Dante, katerega je lastoročno lepo orisal. Zadnje njegovo delo je cerkev in samostanski dvor santa Maria degli Angeli, katero je na razvalinah Dioklecijanovih kopelij z velikim štedjenjem starin povzdignol. — Risarij Michel Angelovih ostalo je mnogo; v jedini Florenci nad 200.

Ne samo kot slikar in podobar nego tudi kot pesnik je Michel Angelo imeniten. Njegovi soneti, madrigali in capitolij nijso samo zavoljo čistega jezika, nego tudi po sodržaju imenitni, ker so originalni, kakor mož sam, iz katerega peresa so potekli, in kateri jih nij napisal, da bi bil tudi kot pesnik slavljen, nego da plemenitim in krasnim čutljajem

svojega polnega srca dá miren odtok. Te pesni so brez lepote in kinča, glasi velike njegove duše, zdaj vzvišeni in radostni, zdaj malosrčni in žalostni, mnogokrat tudi ostri, polni moške ozbiljnosti, a vedno plemeniti in originalni. Tudi o razmerju slikarije in podobarstva je pisal in razpravljaval, in kako naj se človeško gibanje naravno predstavlja, bolj pa ko njegovi spisi kažejo drzne postavbe podob v njegovih slikah, kako temeljito je on anatomijo proučil.

Njegovo neutrudno vsestransko delovanje začela je na konec po malem mrzlica ustavljati, ter mu podjedati moč života. V svoji visoki starosti je videl, da mu se bliža smrtni poslanec, in kakor je kot umetnik bil velik, tako se je tudi kot pravi kristjan velikodušno pripravljaval na večni počitek, vedeč, da je to osoda vsemu človeškemu in zemskemu. Njegova oporoka bila je enostavna: „Mojo dušo podajem stvarniku, moje telo zemlji, moje premoženje pa moji najbližnji rodbini.“ Michel Angelo je umrl blizu 80 let star, 17. februarja l. 1564. Papež Julij III. je dostikrat izrekal željo, da bi rad nekoliko let svojega življenja žrtvoval Michelu Angelu v prid. Pij IV. je ostro zapovedal, da se cerkev sv. Petra po načrtu Michel Angelovem dozida, ter da bi se v njej tudi velikega mojstra kosti pokopale. Ali Florentinci, kateri so uže za truplo Dantejevo zástonj prosili, hoteli so odločno zadobiti Michel Angela, in sam vojvoda je v imenu rodbine zahteval, da jim se izroči truplo pokojnikovo. Slovesno je slavila Florenca njegov pogreb, pri katerem je Varchi govoril pogrebni govor. K pogrebu je pa toliko ljudstva privrelo, da se je cerkev santa Croce zaradi prevelike stiske zatvoriti morala. Vasari, ki ga je tako točno poznal, pravi: „Michel Angelo je imel tako titansko domišljijo, da roke niso mogle predstaviti tiste velike in strašne misli, katere so se kot ideje v njegovi duši rodile; kolikokrat je on delo, ki se ga je lotil, zopet pustil, večkrat celo uničil. Tako sam vem, da je pred smrtjo mnogo kartonov in risarij sežgal, da ne bi nikdo vedel, kako se je mučil, ter silil svoj duh, samo da kaj dovršenega stvari.“ —

Vedno pa je govoril, da človek mora v očeh imeti šestilo (cirkel) ne pa v roki. Velikokrat je mramor, katerega je dletvil, zopet razbil, kadar mu je lepša in viša misel šinila v glavo. Svojim soumetnikom bil je postrežljiv, v življenju navadno togoten, vendar ne maščevalen; v vedenju bil je razboren, v govoru razsoden. Njegovi odgovori bili so razumni in strogi. Kot mož duhovite težnje bil je zelo zmeren, in uže v mladosti zadovoljeval se je z vsako še tako pičlo hrano, ter živel, kot revež, da-si mu ničesar nij manjkalo; po svoji strogeji zmernosti je tudi malo spaval. Na tihem ljubil je prav gorko uboge, katerim je pri vsaki priložnosti pomagal. Ko je njegov služabnik zbolel, ga je sam po noči skrbno čuval, kakor da bi mu bil rodni brat. Angelo nij bil oženjen, in neki duhovnik, ki je bil njegov prijatelj, rekel mu je enkrat: „Škoda res, da si niste izbrali zveste soproge, ker vi bi svojim otrokom zapustili častno ime in premoženje.“ Michel Angelo mu je na to odgovoril: „Jaz imam že z eno soprogo, umetnostjo, preveč opravila; ona me je vedno mučila; moji otroci pa so dela, katera za menoj ostanejo, in ktera, če tudi nič ne bodo koristila, vendar bodo precej časa na svetu živela.“ —

Storivši tako en korak skoz svetišče umetnije, stojimo zopet na tleh vsakdanjosti; tudi jeka slavnega spomina štiri-

stoletnice na spečega mojstra, katera je 12. septembra iz Florence po vsem omikanem svetu odmevala, je potihnola — in ves svet ide zopet hitro, kakor kamen, ki se z gore v dolino trklja, dalje in dalje. Človeku pa, kateri ne vihra črez krivo in pravo, čez goro in raván slepo in brezmiselno za slepečimi mjljnimi mehurčki, nego stoji na trdi pečini umnih in kakor večnost neovrgljivih nazorov, nabira se na resnem obrazu pomilovalen smeh zbog prazne sedanje svetske gonjbe. Kot orjak stoji na zemeljski krogli, ter opazuje z grenko satiro v duši prazni in vihari ples pred seboj, ki ga brezglavna metuljad krog zlatega teleta pleše. Njemu bistri um in samosvestni ponos ne dopuščata stopiti v to vrtoglavno društvo, kateremu je ugasnola v nedrih vse čuvstvo kreposti in človečnosti, katero društvo medlečemu duhu trohice hrane ne podaja, kateremu je lepo, vzvišeno in plemenito prazen čar, kateremu kot občudovanja dostojna umetnost velja edino ona, ki vstvarja stroje, kojega iz žrela vržena kroglja vsaj 45 čevljev v zemljino osrčje prodira, koja mesta vpepeljuje in tisočam človeških bitij život uničuje.

„Zastidi se božica Sloboda“,

ker resnica je, kar poje pesnik:

„Sva je zemlja žrtvenik smrdeči“,

„Život cieli lik je tmastog' pakla.“

Po takem neljubem premišljevanju in opazovanju, kateremu se pač vsak bolj probujeni duh odtegnoti ne more, sledi prerado vprašanje za pravim provodnikom dostojnega življenja in bivanja na zemlji. Eden tak provodnik in učitelj življenja prikazuje se zrečemu dušnemu očesu: zgodovina človečanstva, katera je edini mogočni plug, ki zamore bujni plevel iz dušnega polja izruti in blažemu zasadu prostor storiti. —

„Ako hočeš vedeti“, pravi J. J. Rousseau, „kaj je lepo, pravo in poželenja vredno, pozorno čitaj zgodovino, misli na to, kar te zanimiva in navdušuje, opusti, o čem sree izreče nepristranski sôd. Da-li si kedaj si želel Krezov zaklad, Cezarovo slavo, Neronovo oblast ali Heliogabalovih zabav? Ako so ti bili srečni, zakaj si ne želiš v duši biti na njih mestu? Ker niso srečni bili — to ti šepeta sree. Katere ljudi pa opazuješ z največim veseljem? Katere vzglede spoštuješ? Kateremu bi bil najrajši podoben? — To je nerazumljivi čar lepote, koji ne umre! Atenjan, ki je pil kupo trobeličnega soka, Brut, ki je za domovino se žrtvoval, Regul v svojih zadovoljnih mukah, Katon, ki si je sam sree prebôl — ti kreposti nesrečneži so, ki so v tvoji duši vzbudili zavist, takó da v sredini srca čutiš z njimi ono blaženost, katera je v njih trpljenju skrita. Ali ne misli, da je to samo tvoje čutje; tako čute, dá dostikrat čute proti svoji volji vsi ljudje; vsakega božanska podoba, ki jo vsak v sebi nosi, očaruje navzlic človeški zoprnosti. Ako nam le strast dopusti ono podobo videti, radi smo jej podobni, in največi malopridnež, če bi mu bilo mogoče prenarediti se, hotel bi tudi biti dober človek.“

Eno takih velikanskih za lepo božanstvenost vnetih človeških bitij pa je baš umetniški velikan: Michel Angelo, ki v nas ne vzbuja samo čuvstvo njegovega občudovanja, nego tudi sladko svest, da veliki duhovi ne dosežajo samo mogočnosti in gospodstva na svetu, nego tudi utelesjenje velikih in blagih uzorov, koje je stvarnik v človeško dušo vsadil.

Ustanek Srbov 1. 1804. pod Črnim Jurijem.

Po Dr. N. Krstiću Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

Mustafa-paša hoče preprečiti Pazvan-ogluva napadanja na Srbijo; ali ni znal kako. Njegova vojna je bila več potov premagana od Pazvan-ogluvih ljudij, in slaba materialna sredstva mu niso dovolila, da zbere in vzdržuje več vojsko. Zato sklene od naroda zahtevati novo dačo, ali popred se je hotel posvetovati z narodnimi poglavarji, ker je sultan v svojem fermanu obetal Srbom, da ne bodo več plačevali, nego v fermanu stoji. Mustafa-paša pozove k sebi kneze in predloži jim, da je za rajo in za njega zlo, da Pazvan-oglu napada Srbijo, in odira zemljo, ali da ga on sam s svojo vojno ne more pobiti, nego da je treba, da dodá narod novcev, da se nabere nova vojska izmed Turkov proti Pazvan-oglu. Modri narodni poglavarji niso pristali na to, nego so ponudili Mustafi, da vzdigne vojsko iz samega naroda. Mustafa-paša, iskreno želeč povrniti v Srbijo mir, sprejme to ponudbo, in srbski knezi pripeljejo v Beligrad odbrano in dobro orožano vojno 8000 mož, katero paša nastavi v dolnjem mestu. Upraviteljstvo vojski izroči svojemu sinu Derviš-begu, in za pomočnika mu odredi modrega bimbašo Baloto. Srbske vojski bila sta voditelja: Stanko Arambašič in Črni Jurij, katera sta se junaštvom od ostalih odlikovala v poslednji avstrijsko-turške vojski.

Kadar je ta srbsko-turška vojska izšla iz mesta, delali so v Belgradu prekriti janičari priprave, da se polasté mesta, in da prevladajo celi pašalik. Srbi so se hrabro in navdušeno tolkli s Pazvan-ogluvo vojsko; oni so že takrat pokazali Turkom, da robstvo nad 300 let ni uničilo srbske hrabrosti in srbskega junaštva. Dokler so se Srbi in Turki Mustafa-pašini proti Pazvan-ogluvi vojski borili, vzdignili so v Belemgradu zbrani janičari ustajo proti Mustafa-paši. Ta pa, čem spazi njih namero, pošlje pismo svojemu sinu Derviš-begu, da se nemudoma s srbsko in turško vojsko vrne v Beligrad. Derviš-beg je tudi učinil tako, in že je došel v Srocko, nekoliko ur od Belega grada; nu tu je dobil od očeta drugo povelje. Janičari so neko noč nenadoma napali bili Mustafa-pašine ljudi v mestu, v roke dobili samega pašo, in preté mu, da ga ubijejo, prisilili na to, da je mahoma napisal sinu drugo pismo, v katerem mu je zapovedal, da srbsko vojno pusti domu, s turško pa da odide, kamor mu je drago, samo ne v Beligrad, ako mu je drago življenje očetovo. Derviš-beg prijemši v Srockem to pismo, razpusti Srbe, a sam z malo Turki odide v Rumelijo. Balota je šel s Stankom Arambašičem v Smederevo, Črni Jurij pa v Kragujevsko nahijo, v svoje selo Topol. Sedaj se je pričelo za Srbe novo strašno trpljenje.

Janičare v Belem gradu vodili so štirje dahije: Fočić-Memedaga, Kučuk-Alija, Aganlija in Mula Jusuf. Oni, ko so videli, da je Derviš-beg poslušal svojega očeta, in razpustil turško in srbsko vojsko, ubijejo Mustafa-pašo, zavladajo Beligrad in beligradski pašalik, pozovejo k sebi svoje društvo, janičare, in začnó gospodariti po starem svojem načinu v Srbiji. Razdelivši Srbijo na štiri dele, začnó ugnjetavati narod. Najprvo pošljejo lažljivo poročilo v Carigrad o Mustafa-pašinej smrti, da je isti paša zlo postopal z narodom, in celo to so dosegli, da je narod sam vse to v nekem pismu

potrdil, in po vsem tem so zahtevali od sultana, da jim pošlje novega pašo. Sultan je odpustil dahijam njih zla dela, in poslal v Beligrad za pašo Vesifa, no on nij imel nič oblasti, pašalik so upravljali dahije, kateri so sebi prisvojili vse koristi, katere so popred pripadale pašam, in vrh tega so naložili narodu še mnogo druge globe in bremen, in to zato, da bi ga s tem tako ponižali, da ne bi mu niti na pamet palo protiviti se njih oblasti. Po nahijah so postavili za muselime svoje ljudi, in vsakemu muselimu so dali nekoliko pandurjev, in zapovedali, da narod te muselime in pandurje plačuje, da jim stanovanje stavi, in da jim daje vse, kar so za vsakdanje življenje potrebovali. Razve teh postavljenih so bili še razni drugi dahijski ljudje z različnimi naslovi, kateri so po svojej volji narod ugnjetevali, robili in mučili. A da bi se preprečil vsak mogoči ustanek v narodu, zapovedano je bilo, da v vsakem mestu, osobito po trgih in selih, sezida narod hanove, v katerih je nastanjen bil handžija z nekolikimi vojaki; in narod je tudi te Turke po hanovih plačeval, in dajal jim vse, kar so potrebovali. Handžije in drugi Turki so pogostem hodili obiskat se, in vselej je vse stroške takovega brezdelavnega potovanja nosil kukavni narod; pa tudi to še, kadar so se Turki veselili, morala je raja pred svojimi besnimi gospodarji igrati kolo. A tudi to še nij bilo vse, kar je narod moral trpeti. Turki so bili taki, da jim nij bilo sveto čisto nič. Vsak Turčin, najmalovredniši, mogel je po volji, brezozirno prilomastiti v najodličnišo hišo srbsko, in tu so ga morali dobro pogostiti in spremiti na daljni pot, pa so se še radovali, ako jih je gost pustil na miru, in jim nij učinil več neprilike. Vse, kar je imela raja, mogel je vzeti jej vsak nesramnež; Srbini proti Turčinu nij mogel reči: to je moje, niti se je smel protiviti, da bi Turčin ne smel vzeti, kar hoče, ker je z glavo plačal, ako se je protivil. Turki so Srbe smatrali za svoje robove, torej nij misliti, da bi jih bili štedili, ali spoštovali. Tako postopanje pa je vrglo Srbe v skrajno siročino; pa tudi oni, kateri so še kaj imeli od prejšnjega časa, dobro so pazili, da tega Turki ne zasledé, ker drugače niso bili varni niti življenja, kako še le imetja. Turki so radi hodili od vasi do vasi, od mesta do mesta, ter se povsodi gostili na račun naroda.

Cerkve so že davno ležale v razvalinah; zvonovi so bili preliti v topove, s katerimi so streljali na nedolžne kristjane; šolam nij bilo sledu, samó v kakem samostanu moglo se je naučiti nekoliko čitati in pisati. Vsa zemlja je bila v najbednišem stanju. Srbija je bila prav taka, kakor da jej gospodarijo divje zverine, a ne pametni ljudje. A tudi to še nij bilo vse. Turki, ki niso poznali nobenega poštenja, zadovoljivali so najgadnejšim svojim strastim; odjemali so deco živim voditeljem, in turčili jo; da, celo v očigled Srba sproga, roditelja, bratov in sorodnikov so na najgadnejši način napadali srbske žene in dekleta. Srbija je bridko vzdihala pod barbarsko upravo poluzverskih dahij.

Pa tudi oni Turki, kateri niso prav dali dahijam, bili so ugnjetavani, in so zato začeli se dogovarjati s Srbi, da za jedno ustanejo proti tej nasilnej vladi dahijskej. Izmed teh Turkov najznamenitiša bila sta teftedar Asan-beg in Mehmed-aga-konjalija, ki sta nekaj svinca in smodnika spravila bila iz Avstrije v Srbijo. Srbi, od Turkov, dahijskih nasprotnikov pregovorjeni, napišejo sultanu pismo, v katerem se caru pritožijo zbog dahij, in zbog ugnjetavanja, ki od njih trpé.

Dahije izvedo za te pogovore Srbov in Turkov, svojih nasprotnikov, pograbiyo neka pisma, in gledajo, da z orožano silo zadušé vsako ustajo. Razbivši Turke, svoje protivnike, in pogubivši Asan-begovega brata, ki je v Požarevcu proti dahijam vzdignil bil ustajo, sklenejo, pobiti vse kneze in odličniše ljudi med Srbi, da tako Srbe brez lastnih poglavarjev podvržejo svojej oblasti, in da učinijo, da ne bi se mogli nikdar več proti njim vzdigniti. Fočić Memed-aga je bil odbran, da začne pobijati kneze in odlične ljudi v valjevske in šabske nahi, pa v zapadnem kraju belgradske.

Fočić- Memed-aga 13. jan. 1804. l. krene na pot iz Belgrada s 250 turškimi konjiki v svoje nahi. Popreje pa poroči knezu belgradskemu Šimnu Markoviću iz sela Borka, da ga dočaka, in da ž njim skupaj pojde v Zeoke k knezu Stanoji Milajloviću, kjer hoče obedovati. Valjevskima knezoma: Aleksiju Nenadoviću, Nikolaju Srboviću in Iliji Birčaninu poroči, da ga dočkajo na meji valjevske in belogradske nahi; pa tudi v Šabac pošlje zapoved svojemu bratu Musagi, in begu Novljaninu, da pograbi in v ječo pomečeta kneze šabske nahi, in ostale odlične ljudi v narodu. Musaga in beg Novljanini točno izvršita zapoved Fočićovo, in v šabsko ječo vržeta mnoge kneze in druge odlične ljudi, kakor so bili postavim Ostoja Spužić, Toma Trkić in Nikolaj Čarkadžija.

Fočić- Memed-aga, kakor je bil poročil belgradskim knezom, došel je v Zeoke k knezu Stanoji na obed, in spremljal ga je Šimen iz Borka. Memed-aga nij čisto nič odkril svoje namere tema knezoma, samo jima je strogo naložil, da pobereta brzo navadno dačo, in da mu jo kmalu prineseta. Iz Zeoka krene Memed s svojimi Turki v valjevsko nahi, in dojde v samostan bogovadski. Na meji valjevske nahi nij bilo valjevskih knezov, kateri niso vedeli dneva, kedar hoče Memed-aga doiti v njihovo nahi. Arhimandritu bogovadskemu tudi nij dal nič vedeti Fočić kaj in kako, in od tukaj je poslal šest svojih Turkov nazaj v Borok in Zeoke, da pogubé kneza Šimna in Stanojo, in da glavi odnesó v Belgrad.

(Konec pride)

Gozd.

Obraz iz narave, spisal A. Koder.

(Konec.)

In kadar pride poletja soparna vročina, tedaj poleže tam ob robu gozda trudni potnik v hladno senco in premišljuje dolge dni svojega potovanja, čas ki ga še loči od domovja, od svojih ljubih. O poldnevem solncu posedajo pod košati hrast trudne ženjice k južini, ter se smejejo, šalijo pa nagajajo marsikateri bolj tihi tovarišci o tem in onem fantu, ki vasuje pod njenim oknom.

Posled pa, kakor iz jeze, da to nij vedno res, zapoje bolj postarna devica prelepo pesem „o tem ledik stanu“ in polagoma pripeva vsa družčina, da se razlega daleč okrog.

Tamkaj na sivej skali, na najvišem mestu tihega gozda sedi, ko zahaja vroče poletno solnce za daljne gore, pastir, oprt na svojo gorjačo in zre v tiho dolino in misli in misli tolikanj, da sam ne ve kaj.

Posled se oglasi samska, rudečepasana taščica poleg njega v grmiču in mali stržek strže tamkaj v gošči svoj priprosti: „stri, stri, stri, strirek, strirek, rek.“ Okoli zamišlje-

nega pastirja pa muka napasena govedina, prežvekuje in polagoma prestopa druga za drugo, kakor v procesiji. Tankonožna bradasta kozica pa, pastirjeva ljubimka, se vstopi radovedna pred svojega gospodarja, kima s svojo „brihtno“ glavico, zvoní z svojim zvonce, nastavlja roge in mekeče. A ko vse to ne pomaga nič, zaleti se razkačena v pastirjevo koleno z glavo, le bolj polagoma, kakor bi mu hotela reči: zakaj si žalosten, zakaj sloniš vtopljen v misli, ko se veseli vse krog in krog.

Zdaj se vzdrami pastir, zatrobi v rog in se spomni, da je obljubil nocoj iti kakor vsako sobotno večer mimo okenca samotne kočé, kjer sloni vže gotovo nežna deklica in zbira in plete venec, ki je namenjen njemu, ki bode najlepši izmed vseh, kar jih bode videti jutre po svetem opravi, pod dišečo lipo pred cerkvijo, kjer se zbira jo fantje in kamor zahaja tudi on, odkar vasuje s to Manico, prelepo Manico, ki mu noč in dan roji po glavi in vse druge misli preganja.

V tihem hladnem gozdu se vtabori v poletju tudi večno popotna druhal zarujavelih ciganov in vseh onih, katerim dopadajo besede:

„Ein freies leben führen wir,
Ein leben voller wonne;
Der wald ist unser nachtquartier,
Der mond ist unsre sonne.

Tamkaj v globokem propadu polegajo krog velikega ognja, ter poslušajo starega vodnika, pripovedujočega znamenite povesti iz svojega viharnega življenja. Bolj od strani pa se glasé doneče gosli; črnooka deklica sloni v naročju črnookega mladenča in mu šepče o zvestej, vročej ljubezni o večnej zvestobi — in morda tudi o daljnem neznanem domovju, — o svojem, po vsem širnem svetu razkropljenem, a svobodno živečem rodu.

In ko se približa oni pusti čas, ko

„Drevje po gozdu rumeni,
Pero za peresom na zemljo pada,
Iz redkega grma se pesem glasi,
Otožna pesem samca strnada.“

Tedaj jame tudi gozd izgubivati svoje veselje, svoje življenje. Najprvo se osiplje mehka nežna breza, občutna jelša, široka bukev, potem grčavi gaber in posled mogočni ponosni hrast. V malo dneh, ko jame padati ledena slana o jutrih in večerih na plan in log, vse je mrtvo, vse poparjeno in požgano. A to je le videžno. Notri v tihem gozdu se vrši še vedno polagoma skrivnostno gibanje. Zdaj se potika, kakor tat med drevjem bistrooki lovec, pazi in lazi, da prekani zvitega lisjaka, boječega zajca, brzonogo srno ter jej pesveti „z jekleno svečo.“

Tedaj se razlega tudi vesela pesem veselih grabcev, ki spravljajo listje iz gozda v dolino, v propade, in višave. To je slovo od tihega gozda, do novovzbujene spomladi.

Potem pa zima prikima in sneg posneži in zagrne še zadnje zelenje v svoj beli, leseni plašč.

Glej, kako stoka in se pripogiba na šibkej brezi veja za vejo pod ledeno težo, kako mecesen stiska svoj nežni život k korenu, kako ponosni hrast stresa mogočne svoje rame ter z njih nepotrebno odejo, da pada z glasnim odmevom na tla in dalje po nebu v dolino.

Le tanka smreka, večno zelena smreka stoji tudi zdaj skoro nespremenjena. Ko požari prvo zimsko solnce izza goste megle, otrese se ponosno nadležnega snega, strepeče z

gostim vejevjem, kakor bi se hotela dvigniti in odleteti od tod, daleč, daleč v gorke južne kraje, kjer sije večna pomlad, kjer se neprenehoma veselé življenja njene sestre, krasne ciprese, sladko dišeče pinije v družini s češčeno, senčnato palmo. —

A tudi v ostri zimi, kakor vselej, tihi gozd nij brez zanimivosti in brez blagodarne tihe radosti. Glej! kako se blišči in leskeče v svitem solncu, kot iskra za iskro sije po sneženih vejah, kako se vse ziblje in klanja pod belo odejo, kakó šepeče in škriplje v večernem pihu, kakor bi se pogovarjalo, kakor bi sanjalo o sladkeji veselej pomladi, ki jo pričakuje, katera vzbudi novo cvetje, novo življenje!

Da! tihi gozd je in ostane povsod in v vsakem času nekaj vzvišenega v vsakdanji prirodi. Gozd je ono skrivno pribežališče, ono svetišče, kjer se najde varno zavetje, mila tolažba vsakej rani, ako le ima človek okó za krasna naravina dela, srce za pravo prvotno lepoto, sluh za one milijone in milijone zvokov pomirovalnega, soglasnega, sočutnega šumenja, šepetanja, pogovarjanja, ki se krog in krog dviguje materi zemlji iz skrbnega naročja, — tebi, oj tebi, človek, v poduk, v občudovanje, strmenje in milo tolažbo!

Torej le hiti ti, kateremu je prezgodnji ozir v temne rove vsakdanjega življenja ostrupil srce in um, in vzel pogum, ti, kateremu nima svet nič več zanimivega podariti, katerega po goljufivej tovaršiji boli glava! Sim zateci v zatišje mirnega gozda, odpri okó, odpri uhó, pozabi prevare svetnega trušča in srečen bodeš, preroben v novo življenje, v nove upe, nove nade, osrečen, kakor nikjer drugod in to vse — sredi tihega, zelenega gozda.

Na vernih duš.

J. P.

Milih pokojnikov dan je. Kakor na grobiščih, tako v srcih prižigajmo jim svitlih lučic spominanja, plamenov neugasljive ljubezni! Sej so oni naši predniki, samo pretečniki velike armade človečanstva, koja se premda po raznih potih in stezah vendar k istemu cilju pomika, k vratom črnega groba. „Omnes eodem cogimur;“ ena in ista osoda čaka nas vseh; v tem obstaja tudi najmočnejša vez med njimi in nami.

Slavimo dan mrtvih! Spominajmo se njih zaslug, pa tudi njih trpljenj, njih bolečin, njih trudov in njih prizadevanj! Jemljimo njih blago voljo za blagi čin! I oni so bili prikovani na okolnosti rodú in časa, zaprečeni po tisočeri zaprekah, koje se smrtnikom postavljajo na zemski pot, da jim ustavljajo brzi tek. Vedrina nebesnih zamislij in lehkost prekočloveških močij je samo redkim sinovom prahú padla v delež; takim se volja brez težave spreménja v čine; ogromna večina pak se bori po črvo za goli svoj obstanek in biva v igračo neštevilnim naključkom, katerim zapada v porogljiv plen nalik ladija besnim valovom vzbujenega morja. Bodimo torej blagim pokojnikom pravični, da nam naši potomci krični ne bodo!

Mnoga žrtva trohni na tem tihem kraju miru, žrtva človeške zlobnosti. Človek je človeku največe blago, pa tudi največe zlo. Samopašnost in zavidnost koljeta človeštvo; domišljena prosveta pa: krvooločni „kulturkampf“ se je kot naj-

novejša zalega človeške zmotnjave onima dvema furijama pridružil. In ta kolini na milijone ljudij! Grozen je ta pogled, groznejši od vseh bivših človeške povestnice; kajti mori on po hladnej sistemi brez vsega drugega namena razve samo onega, ker je jači. A v slovanskej zemlji je teh nedolžnih žrtev na gomolje! Kedaj nam vstane pravi knez miru in ljubezni, dovolj mogočen, da temu zmaju odseka glavo, da pomlad novih časov, mirnega dela, srčnega veselja in brezbojaznega užitka privede na obnovljeno zemljo? Kedaj pride oni junak, ki z mečem prebije meč, da bode ta nehal, pokončavati nedolžni rod človeški? Ali ga nosi v sebi naročje ostarelega zapada, ali lono mladega vztoka? — Gosta megla krije nam njegov izhod, a naša srca pričakujo ga z nadejo, z radostjo, s trepetom hrepenenja!

Dotlej pa mu gladimo pot! Stavimo oltarje človekoljubju, vežimo rane ranjenim, vlivajmo lek tolažbe v srca obupanih sobratov! Snujmo pobratimstev trpečemu človeštvu! Širimo slogo med borečimi; udušujmo iskro grde nesloznosti! Zapičajmo vrata naših čutil zavratnemu šepetu; odvracajmo drzno, neutemeljeno natolecovanje! Odpirajmo pak na stečaj vrata trpečim in od osode prognanim! Gorkeje ljubimo, kar ljubi nas, in neutrudne širimo kraljestvo dobročinstva in človekoljubnosti! Tako olašamo sebi i drugim težko breme življenja. Posebno pak zasadimo oljko narodnega pomirjenja v prelepa domača tla slovenska, da, če okoli buči divji vihar mednarodnega prepira, vsaj pri nas kot v ljubkeji rodbini klijeta mir in sreča.

Vi pak, mili pokojniki, izpočivajte si od svojega truda! Naše poštovanje in naša ljubav bode ljubezno čuvala nad vami! Počivajte v miru!

Književni ogled.

J. P.

„Lat.-slov. vaje“, kojih smo uže omenili, imajo drugo, v našej književnosti novo knjigo za podlago: L. Hrovata „Latinsko slovnico za slovensko mladež“, tiskano v Novem mestu 1874, založeno od kranjskega dež. odbora; cena fl. 1.50, str. 329. — „Venček domačih cvetic“, katerega je izdal J. Pajk, obseza 13 pol tiska in 208 str., ter razve poezij dve deljši povesti, prvo od A. Kodra, drugo iz zapuščine Andrejčekovega Jožeta. Pri tej priliki naj omenimo, da Zorino uredništvo šče več Andrejčekovih spisov hrani, kateri s časoma pridejo na svitlo. — Društvo sv. Mohora je ravno razposlalo šest društvenih knjig, izmej katerih tu kot nam zanimivejše imenujemo: „Umni kmetovalec“ od Fr. Povše-ta (početek večjega dela), „Občna zgodovina“ (II zv.) od prof. Jos. Staré-ta, in „Slovenske večernice“, v katerih sta sodržana dva pripovedna spisa, eden od Ogrinca, drugi od Andrejčekovega Jožeta. — Tudi dramatično društvo je razposlalo 4 zvezke manjših iger. Rečeno društvo, koje ima za narodni napredek veliko imenitnost, zaslučuje vsestranske podpore, ker ima baš ono mej vsemi slov. društvi z največimi zaprekami se boriti.

Listnica. Gg. pisatelje lepo prosimo, naj potrpe nekoliko, dokler njih spisi pridejo na vrsto. Tudi prosimo za prizanašanje, da nekojim nismo šče odgovorili; premnogi posli niso nam tega pri vsej našej volji dopustili. — Nekojim gg. naročnikom ponavljamo gledé „Venčka“ rečeno, da je on tako rekoč odškodnina, ne golo „darilo.“ Tudi prosimo, naj nekoji blagovolijo ne prezreti, pod kojimi pogoji „Venček“ razpošiljamo. Ako Bog da, na leto dodenemo rednih prilog, da gradivo pride bolj med svet. — Srčni pozdravi vsem našim prijateljem!